

STYREMEDLEMMERS INHABILITET

AV SIGURD KNUDTZON¹

Oktober 2023

---

¹ Sigurd Knudtzon er advokat og partner i Advokatfirmaet Wahl-Larsen, Oslo. I tillegg til juridisk utdanning har han en MBA fra Thunderbird Graduate School of Global Management, USA, samt studert forhandlinger på Harvard og strategi på Handelshøyskolen BI. Han arbeider i vesentlighet med selskapsrett og alminnelig forretningsjus. Han har utgitt bøkene Å selge bedriften , Å forhandle og Å være advokat (red).
sigurd.knudtzon@wla.no, mobil 934 68 087

Wahl-Larsen Advokatfirma AS

1 INNLEDNING

Spørsmålet om styremedlemmer er inhabile til å være med i behandlingen av og være med på å treffe beslutninger i styresaker er blitt mer aktuelt tema de senere årene. Vi skal i denne artikkelen se på når inhabilitet kan forekomme, hvordan styret bør behandle inhabilitetsspørsmål og hva som skjer dersom et styremedlem faktisk er inhabil og likevel er med i behandlingen av en styresak. Reglene om inhabilitet kan være vanskelig å forstå og praktisere. Likevel bør styremedlemmer ha en viss innsikt i inhabilitetsreglene slik at de er oppmerksomme på situasjoner der det kan stilles spørsmål til deres konkrete habilitet i enkeltsaker.

Formålet med inhabilitetsreglene er å sikre at styret ikke tar utenforliggende hensyn ved behandlingen og avgjørelsen av saker. Et styremedlem skal således ikke delta i behandlingen av saker hvor styremedlemmet har slik *særinteresse* i saken at det er en generell risiko for konflikt mellom styremedlemmets særinteresse og styremedlemmets plikt til å ivareta selskapets interesse.

Det har aldri vært tvilsomt om man skal ha inhabilitetsregler eller ikke. Aksjelovens inhabilitetsregler skal være et virkemiddel og å fremme de materielt riktige avgjørelser i styret. Spørsmålet er hvor vidtrekkende inhabilitetsregelen skal være. Dette kan være vanskelig å fastslå i konkrete saker.

Hovedregelen om inhabilitet er aksjeloven § 6-27.

Bestemmelsen er identisk med § 2-27 i allmennaksjeloven.

Bestemmelsen oppstiller altså flere vilkår som alle må være tilstede for at det skal foreligge inhabilitet.

Inhabilitetsreglene må sees i sammenheng med andre regler som også har til hensikt å sikre at selskapets interesser blir ivaretatt av styret. En annen regel som skal sikre at selskapsinteressen blir ivaretatt er forbudet i aksjeloven § 6-17 om at blant annet styret i anledning sitt arbeid for selskapet ikke skal motta godtgjørelse fra andre enn selskapet selv. En tredje regel er forbudet i aksjeloven § 6-28 (1) om myndighetsmisbruk og atter en regel er at det skal være armlengdes avstand ved transaksjoner mellom selskapet og aksjonærene/deres nærstående, jf. aksjeloven § 3-8. Reglene om styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeloven § 17-1 kan også nevnes.

Inhabilitetsregelen blir ofte sett i sammenheng med kravet til styremedlemmers uavhengighet. Spørsmålet om styremedlemmers uavhengighet er imidlertid et spørsmål om styremedlemmer i det hele tatt bør velges som styremedlemmer som følge av deres spesielle rolle eller forhold til selskapet. Dette er et annet spørsmål enn om styremedlemmer er habile til å delta i behandlingen av og beslutte i konkrete saker. Ingen styremedlemmer er generelt inhabile. Inhabilitet inntreffer kun i bestemte situasjoner og i tilknytning til bestemte sakstyper. Dersom man ser at man vil kunne bli inhabil i flere saker, bør man vurdere om man i det hele bør akseptere å bli valgt som styremedlem

Selv om styremedlemmer er valgt gjennom sin tilknytning til spesielle interessenter, for eksempel som representant for en aksjonær, konsernspissen, ansattevalgte, kreditorer, politiske organ, er det likevel et overordnet prinsipp som gjelder for styremedlemmer: Styremedlemmene skal i sine verv opptre *lojalt* og

Aksjeloven § 6-27:

- (1) Et styremedlem må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik særlig betydning for egen del eller for noen nærstående at medlemmet må anses for å ha fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken. Det samme gjelder for daglig leder.
- (2) Et styremedlem eller daglig leder må heller ikke delta i en sak om lån eller annen kreditt til seg selv eller om sikkerhetsstillelse for egen gjeld.

aktsomt i forhold til selskapet og selskapets interesser. Styremedlemmer kan i forbindelse med sine tilknytningsforhold være under press, eller føle seg forpliktet på en eller annen måte, muligens moralsk eller som følge av sterke personlige relasjoner, til å opptre eller stemme i en retning. I slike situasjoner må styremedlemmene vise integritet i forhold til den forpliktelse som de har valgt over for selskapet ved nettopp å akseptere å være styremedlemmer. Selv om styremedlemmene er lojalitetsforpliktet til å ivareta selskapets interesser behøver disse interesser ikke være motstridende til andre parters interesser og i valg av flere alternative retninger, må styremedlemmene kunne velge det alternativet som ivaretar begge parters legitime interesser.

Et styremedlem kan være habil til å være med i behandlingen av en sak etter aksjeloven, men likevel kjennes inhabil etter reglene om offentlig anskaffelser i tilfelle styret skal treffe vedtak som reguleres av disse reglene. Denne situasjon er det også redegjort for nedenfor.

Fremstillingen tar sikte på inhabilitet i aksjeselskap, men tilsvarende regler vil i hovedsak gjelde for andre selskapsorgan som stiftelser, statsforetak, helseforetak etc.. Vi skal likevel gi inhabilitetsregelen i stiftelsesloven noe oppmerksomhet, fordi reglene her avviker noe fra aksjelovens regel.

2 RETTSLIG UTGANGSPUNKT

Et utgangspunkt for å vurdere omfanget av inhabilitetsregelen er styremedlemmenes plikt til å sørge for at selskapets virksomhet er forsvarlig organisert, jf aksjeloven § 6-12 og plikten til å utøve nødvendig tilsyn med selskapets virksomhet, jf § 6-13. Disse bestemmelser er uttrykk for de overordnede plikter som styremedlemmer har til enhver tid. Disse bestemmelse utfylles av flere andre regler både i aksjeloven og andre lover og forskrifter, samt bestemmelser i selskapets vedtekter. Et styremedlem kan således ikke uten videre trekke seg fra disse plikter og andre plikter som styret og styremedlemmer har i henhold til flere forskjellige lover og vedtektene, som er selskapets viktigste styringsdokument. Styremedlemmer har altså som hovedregel både rett og plikt til å delta i alle styremøter og i behandlingen og avgjørelsen av alle saker. Et styremedlem som er valgt av og blant de ansatte kan heller ikke trekke seg fra behandlingen av en konkret sak som vedrører kolleger og deres forhold bare fordi dette oppfattes som personlig vanskelig eller ubehagelig. Det må foreligge særlige omstendigheter i tilfelle et styremedlem skal kunne fritas fra å være med i behandlingen av de saker som styret skal ta stilling til. Aksjelovens bestemmelser om inhabilitet er således blitt til under avveining av kryssende hensyn.

§ 6-12. Forvaltningen av selskapet

- (1) Forvaltningen av selskapet hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten.
- (2) Styret skal i nødvendig utstrekning fastsette planer og budsjetter for selskapets virksomhet. Styret kan også fastsette retningslinjer for virksomheten.
- (3) Styret skal holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling og plikter å påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.
- (4) Styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver. Styret skal iverksette slike undersøkelser dersom dette kreves av ett eller flere av styremedlemmene.
- (5) Hvis det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, jf § 6-35 annet ledd, gjelder lov om allmennaksjeselskaper § 6-37 fjerde ledd tilsvarende.

Et styremedlem kan heller ikke avholde seg fra å stemme i en sak som er gjenstand for avgjørelse fordi dette oppfattes ubehagelig for eksempel i forhold til interessenter som styremedlemmet står i nært forhold til, fordi vedkommende styremedlem ikke helt skjønner sakens omfang eller konsekvensene av en avgjørelse. Da må det eventuelt stemmes mot det som er den foreslåtte beslutning og helst redegjøre for sin beslutning i styreprotokollen. Et styremedlem som på en eller annen måte unnlater å stemme vil bli identifisert med avgjørelsen og må ta medansvar for denne i egenskap av å være med å bære en del av styrets totalansvar dersom det ikke uttrykkelig og klart inntas et annet standpunkt.

Når et styremedlem imidlertid har en *fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse* i en konkret styresak, må det vurderes om styremedlemmet må fratse behandlingen i den konkrete saken.

Inhabilitet kan foreligge først og fremst når et styremedlem har en *særinteresse* i saken. Styremedlemmet har da en interesse som det faller utenfor vedkommendes oppgave å fremme i egenskap av styremedlem. Typisk eksempel er når styremedlemmet er personlig kontraktsmotpart til selskapet. Det må gjøres en vurdering om hvor tungtveiende særinteressen må være i forhold til betydningen av at styremedlemmet i utgangspunktet skal delta i alle saker som følge av sitt forvaltnings- og tilsynsansvar. Det kan bli en sammensatt vurdering i det enkelte tilfelle. Hvor store økonomiske verdier som er involvert (relativt for henholdsvis styremedlemmet og selskapet), om alle involverte er kjent med inhabilitetsspørsmålet og hvor grundig saken er forberedt av styret av en uavhengig part, som en uavhengig rådgiver, kan være vurderingselementer i en helhetlig vurdering.

I det typiske inhabilitetstilfellet vil det være en motsetning i interessen til selskapet og særinteressen til det aktuelle styremedlemmet. Dette er imidlertid ikke nødvendig kriterium. I en kjennelse i Høyesterett (2001-00556) ble det uttrykt at en særinteresse er *"en spesiell interesse i saken, dvs. en interesse som ikke gjelder en større gruppe av organisasjoner eller personer"* og at det *"må være tilstrekkelig at den interesse organisasjonen har i saken, er spesiell og av en slik styrke at den er egnet til å påvirke styremedlemmets standpunkt i saken"*. En interesserepresentasjon for styremedlemmet fører altså ikke i seg selv til inhabilitet. Et styremedlem som er valgt for å representere selskapets ansatte, kreditorer eller det offentlige, blir altså ikke automatisk inhabil selv om vedkommende representerer en interesse som i den aktuelle sak er i strid med selskapets (Bråthen 2022). De ansattevalgte styremedlemmer kan ikke uten videre erklære seg inhabile ved populære avgjørelser som for eksempel innstilling av driften ved en avdeling.

Særinteressen må dessuten være *fremtredende*. Særinteressen må således ha en slik styrke at den er egnet til å virke motiverende på styremedlemmets standpunkt i en konkret sak. Styrken av særinteressen må vurderes opp mot risikoen for at styremedlemmet ikke vil ivareta de interessene vedkommende er satt til å ivareta i egenskap av styremedlem. Dette må vurderes konkret. Det er altså ikke enhver særinteresse som medfører inhabilitet; den må være kvalifisert. Aarbakke (2017) viser til et eksempel der en skogeier som er medlem av styret for en treforedlingsbedrift, kan styrets vedtak om priser og innkjøpspolitikk ha personlig interesse, men så lenge det dreier seg om vedtak som ikke direkte gjelder vedkommendes egen avvirking, er det ikke grunn til å erklære vedkommende styremedlem som inhabil.

Et vurderingsmoment er hvor viktig det aktuelle spørsmålet er for selskapet. Jo viktigere saken er for selskapet, jo mindre skal til for å fastslå inhabilitet. Konsekvensene av at det tas utenforliggende hensyn vil da kunne bli mer alvorlig og skadelidende for selskapet. Behovet for å benytte styremedlemmets kompetanse kan på den annen side være mer sentralt, desto større og viktigere saken er for selskapet. Vurderingsmomentet om viktigheten for selskapet kan altså trekke i forskjellige retninger. Et eksempel som det ofte er vist til er situasjonen hvis en skogeier er styremedlem i en treforedlingsbedrift. Selv om styrets vedtak om

treforedlingsbedriftens priser og innkjøpspolitikk kan ha personlig interesse for styremedlemmet, er styremedlemmet neppe inhabilt så lenge saken ikke direkte gjelder vedkommendes egen avvikning (Bråthen 2022).

Særinteressen må dessuten være av *økonomisk* eller *personlig* art for styremedlemmet, dvs. for styremedlemmet selv. Av *økonomisk art* vil særinteressen være dersom en styrebeslutning kan innebære en økonomisk fordel eller ulempe for styremedlemmet. Dette kan for eksempel være tilfelle når styret skal behandle styremedlemmets økonomiske forhold til selskapet. En daglig leder som også sitter i styret vil således være inhabil når styret skal beslutte de økonomiske vilkårene for daglig leder. En annen økonomisk særinteresse kan foreligge dersom styremedlemmet har en betydelig eierinteresse i det selskapet som det er aktuelt å inngå en avtale med.

Av *personlig art* er et vidt begrep og kan innbefatte mye. Som eksempel kan nevnes ansettelse av ektefelle i selskapet og godkjennelse av egen aksjeoverdragelse. Selv om inhabilitet ikke nødvendigvis er tilstede dersom styret skal behandle en sak som involverer arbeidsgiveren til styremedlemmet, kan styremedlemmet bli inhabilt dersom den konkrete saken kan ha personlig betydning for styremedlemmet i det andre selskapet. Men også dersom en tredjeperson som defineres som *nærstående*, vil styremedlemmet kunne være inhabilt. Aksjeloven har definert hvem som er "*nærstående*". I henhold til aksjeloven § 1-5 første ledd regnes som nærstående blant annet ektefelle og samboer, foreldre, barn og søsken, samt selskaper der styremedlemmet og andre nærstående har bestemmende innflytelse. For at styremedlemmet skal bli inhabilt fordi saken har særlig betydning for hans nærstående, må styremedlemmet imidlertid anses for å ha fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

Det følger av oppramsingen i aksjeloven § 1-5 første ledd at inhabilitet ikke vil bli resultatet dersom spørsmålet utelukkende er av særlig betydning for en nær venn, da vedkommende ikke er å regne som nærstående i rettslig forstand. Det må likevel vurderes om situasjonen gjør at styremedlemmet likevel må regnes å ha en fremtredende særinteresse i saken. Renner-Fredriksen (2002) nevner et eksempel der den nære vennen behøver styresamtykke for sitt aksjeervert i selskapet. Spørsmålet er av særlig betydning for vennen, men ikke styremedlemmet. Men dersom vennen har tilbudt styremedlemmet å kjøpe halvparten av aksjene til redusert pris ved en senere anledning, vil styremedlemmet ha en særinteresse i saken, fordi dette da blir et spørsmål av særlig økonomisk betydning for ham selv.

Bestemmende innflytelse i et selskap har styremedlemmet eller dets nærstående dersom det følger av avtale, eller dersom man som eier av aksjer eller selskapsandeler, har så mange aksjer eller andeler at de representerer flertallet av stemmende i det andre selskapet – det vil si mer enn 50 % - eller har rett til å velge eller avsette et flertall av styremedlemmet i det andre selskapet, jf aksjeloven § 1-3 annet ledd. Det følger imidlertid av forarbeidene til aksjeloven at et selskap ikke regnes som nærstående der flere nærstående til sammen har bestemmende innflytelse. (Ot.prp. nr 23 (1996-97) s. 129).

Som det fremkommer av § 6-27 (1) annen setning gjelder inhabilitetsreglene tilsvarende for *daglig leder* i selskapet.

I styremøter kan det også sitte *observatører* som får innsikt i styrets arbeid. Spørsmålet er om inhabilitetsreglene også gjelder for observatører. Dette er ikke løst i loven direkte, men det må antas at inhabilitetsreglene også gjelder for disse, jf. aksjeloven § 6-9 der det fremkommer at aksjelovens bestemmelser "*om styremedlemmer gjelder tilsvarende for varamedlemmer og observatører så langt de passer*".

Andre ledd til aksjeloven § 6-27, som sier at styremedlemmet blant annet skal unngå deltakelse ved behandlingen av sak som kan føre til at selskapet kommer i en kreditorposisjon i forhold til vedkommende styremedlem, er egentlig ikke annet enn en presisering av det som ville ha fremkommet av en tolking av første ledd.

3 ENKELTTILFELLER

3.1 STYREMEDLEMMET ER SELV PART I EN AVTALE MED SELSKAPET

I slike tilfeller vil vedkommende styremedlem normalt ha en "*fremtredende... særinteresse*" i saken. Interessemotsetningen i slike tilfeller vil være særlig markert. Inhabilitet vil normalt foreligge. Dersom avtalen er av liten viktighet for styremedlemmet, kan det likevel ikke utelukkes at vedkommende ikke er inhabil, jfr. drøftelsen ovenfor.

3.2 STYREMEDLEM HAR EIERSKAP, STYREVERV ELLER LEDENDE STILLING I ANNET SELSKAP SOM STYRESAKEN BERØRER

Problemstillingen er om styremedlemmet er inhabilt til å delta i spørsmål som berører et annet selskap der han eller hun har eierskap, verv eller ledende stilling. Problemstillingen oppstår særlig dersom styremedlemmet deltar i begge selskapenes behandling av samme sak. Styremedlemmet skal således ivareta de respektive selskapenes interesser. Situasjonen kan lede til at styremedlemmet må tilsidesette selskapsinteressen i et av selskapene. Riktignok kan det tenkes at en avgjørelse er positiv for begge selskapene, og slik at de altså ikke har motstridende interesser. I utgangspunktet skal slike dobbeltforhold i utgangspunktet ikke lede til inhabilitet. Mange synes dette kan fremtre som noe underlig, når det faktisk kan være konfliktinteresse mellom to selskaper og dette da ikke vil føre til inhabilitet for en person som sitter i begge selskapsstyrene.

Dersom styremedlemmet derimot er direkte engasjert i prosesser eller engasjert på en måte som gir vedkommende en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse, vil spørsmålet stille seg annerledes. Da vil det lettere kunne konstateres inhabilitet. Ifølge Andenæs (2006) må dels graden av tilknytning til tredjeperson tas i betraktning, dels må særinteressens betydning vurderes i forhold til den interesse vedkommende har med selskapet og dels må det tas hensyn til andre momenter, for eksempel om det er tale om en ordinær eller ekstraordinær beslutning. Det skal imidlertid ikke mye til før styremedlemmet faktisk har en personlig fremtredende særinteresse i saken som behandles i styremøtet, hvor styremedlemmet da beveger seg i retning av inhabilitet.

Forarbeidene til aksjeloven, NOU 1992:29 uttrykte at

"[u]t fra foreliggende rettskildemateriale må være nokså klart at hovedregelen vil være at et styremedlem...bare unntaksvis vil være inhabil i saker som gjelder et annet selskap hvor vedkommende også er styremedlem, administrerende direktør eller har en annen ledende stilling."

Tore Bråthen har reist spørsmål om denne vurdering er altfor snever og at det altså skal mindre til for at et styremedlem i et selskap (selskap A) og som er ledende ansatt i et annet selskap (selskap B) må kjennes inhabil i selskap A dersom dette selskapet behandler saker som har betydning for selskap B (Bråthen 2016). Ifølge

Bråthen bør utgangspunktet være at den ledende ansatte i selskap B anses som inhabil med mindre det er forhold tilsier noe annet. Begrunnelsen er:

"En grunn for ledere til å identifisere seg med eget selskap også utover der det foreligger en direkte økonomisk interesse, ligger i at selskapets suksess på kort eller lang sikt kan gi grunnlag for økt status og flere spennende arbeidsoppgaver for lederen. Når selskapets suksess vurderes, ses det ofte i sammenheng med dets ledelse, og mangel på suksess medfører ofte at ledelsen blir byttet ut. Det må dessuten være uhyre vanskelig for en ledende ansatt i selskap B å komme tilbake fra et styremøte i selskap A der han (hun) har stemt for et vedtak som klart er i strid med interessene til selskap B. Som ledende ansatt i selskap B vil en av hans (hennes) oppgaver normalt være å oppildne ansatte i selskap B til å yte topp innsats for nettopp dette selskapet. Og selv om den ansatte i selskap B ikke tilhører toppledelsen i dette selskapet. Kan det være tungt å skulle forsvare overfor sine overordnede at han (hun) i styret i selskap A har vært med på å treffe en beslutning som er til skade for selskap B."

Det vises videre til at selv om en avtale vil være positiv for både selskap A og selskap B bør dette likevel kunne lede til inhabilitet. Det kunne tenkes at avtalen ville vært enda gunstigere for selskap A om den var inngått med et annet selskap B, og blant annet ved fastsettelsen av prisen og andre vilkår vil avtalepartnerne normalt alltid ha motstridende interesser.

Inhabilitet ut fra denne betraktning vil være mest typisk dersom styremedlemmet i selskap A er daglig leder eller arbeider tett med daglig leder i selskap B. Men også der vedkommende har resultatansvar for en enhet som kan påvirkes av styrebeslutningen i selskap B bør utgangspunktet ifølge Bråthen være inhabilitet.

Sakene i de to selskapene kan imidlertid ha forskjellig betydning, som kan medføre at inhabilitet ikke er aktuelt for det aktuelle styremedlem. For at den aktuelle saken skal være en styresak i selskap A, vil det normalt være en sak som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller stor betydning, jf aksjeloven § 6-14 (2). Dersom saken derimot er av helt underordnet betydning for selskap B, bør inhabilitet likevel ikke inntreffe.

3.3 STYREMEDLEMMET ER VALGT AV AKSJONÆRER FOR Å IVARETA DERES INTERESSER I STYRET

I disse tilfelle er valget av styremedlemmet basert på at vedkommende skal ivareta aksjonærinteresser og ikke personlige særinteresser. Vedkommende er da i utgangspunktet ikke inhabil, selv om aksjonærene vedkommende i realiteten representer har fremtredende interesse i spørsmålet som er gjenstand for styrebehandling. Det gjelder selv om styremedlemmet selv også er aksjonær i selskapet.

En utfordring i inhabilitetsperspektiv er når styret skal ta stilling til forretningsmessige forhold med en aksjonær, typisk med morselskapet (konsernspissen), og hvor styremedlemmet kan ha en personlig økonomisk interesse i dette forretningsforholdet. I forretningsforhold med en aksjonær gjelder det egne regler, jf blant annet aksjeloven § 3-8 vedrørende avtaler med aksjeeiere, § 3-9 vedrørende konserninterne transaksjoner og § 8-7 vedrørende kreditt til eller sikkerhet på vegne av aksjeeiere, i tillegg til inhabilitetsbestemmelsen i aksjeloven § 6-26. Utfordringen kommer gjerne på spissen når et morselskap har økonomiske problemer og det er «krav» om at datterselskapet skal «bidra» økonomisk.

3.4 INHABILITET FOR STYREMEDLEM SOM ER VALGT AV OG BLANT DE ANSATTE

Inhabilitetsregel i aksjeloven § 6-27 gjelder for alle styremedlemmer, også styremedlemmer som er valgt av og blant de ansatte i selskapet.

For de ansattevalgte styremedlemmene gjelder det imidlertid en særlig lovfestet representasjonsrett som kan være et tolkningsmoment i vurderingen av hvor langt inhabilitetsregelen går. Interesserepresentasjonen er begrunnet i at det er av betydning at disse kan delta i behandlingen av saker som har konsekvenser for de ansatte som gruppe. Hensikten med at de ansatte er representert i styret er nettopp at de ansattes interesser skal ha et talerør og innflytelse i styret. Det fremkommer klart i forarbeidene til aksjeloven, Ot.prp.nr 26 (1993-94), at et styremedlem ikke er inhabil alene av den grunn at han eller hun representerer en interesse som i den aktuelle saken ikke faller sammen med selskapets interesse. Når styret for eksempel behandler budsjett og investeringer som kan ha betydning for fremtidig bemanning, blir det ansattevalgte styremedlem ikke inhabil. At saken har stor betydning for de ansatte og derved også det ansattevalgte styremedlem gjør vedkommende altså ikke inhabil.

Når spørsmålet som behandles gjelder en særinteresse for vedkommende styremedlem selv, kan dette trekke i retning av inhabilitet dersom lovens krav som er redegjort for ovenfor er oppfylt.

En særlig utfordring kommer opp når et styremedlem også er tillitsvalgt og for eksempel skal være med i lønnsforhandlinger på vegne av de ansatte. Da vil vedkommende møte seg selv i døren; være i en dobbeltrolle. I et slikt tilfelle vil vedkommende bli inhabil når det skal diskuteres konkret strategi og opplegg for forhandlingene, jf Justisdepartementets lovavdelings uttalelse av 3.2.1983.

3.5 SAMTYKKE VED OVERDRAGELSE ELLER VED ANNEN OVERGANG AV AKSJER

I utgangspunktet er erverv av aksjer betinget av samtykke fra selskapets styre, med mindre noe annet fremkommer av vedtektene, jfr. aksjeloven § 4-15(2). For allmennaksjeselskap er regelen at samtykke ikke er nødvendig, såfremt ikke annet følger av vedtektene, jfr. allmennaksjeselskapsloven § 4-15(1). Vil et styremedlem så være inhabil til å delta i spørsmålet der det skal gis et slikt samtykke til overdragelse av aksjer, når han eller hun selv er erverver eller overdrager? Svaret på dette er ja. Inhabiliteten vil også gjelde dersom overdragelsen skjer på annet grunnlag enn ved avtale, som for eksempel ved arv, skifte eller kreditorbeslag. Tilsvarende vil også gjelde ved erverv av tegningsrett til aksjer.

4 VEDTEKTENE KAN FASTSLÅ HVA SOM SKAL VÆRE INHABILITET

Vedtektene kan ikke fastsette inhabilitetsregler som er mer lempelige – mindre strenge - enn de regler som fremkommer av loven.

Det kan imidlertid være naturlig at vedtektene *presiserer* hva som er å anse som inhabilitet. Det kan også være aktuelt å ha dette presisert i styreinstruksen. Å ha inhabiliteten presisert kan være aktuelt når det er naturlig å rekruttere styremedlemmer som lett kan komme i en inhabilitetssituasjon og det er behov for å skape forutsigbarhet når styret skal behandle og treffe beslutninger i saker hvor inhabilitet lett kan oppstå.

Spørsmålet er så om vedtektene kan skjerpe kravet til inhabilitet. I teorien er det antatt at vedtekter kan skjerpe inhabilitetsregelen.

5 INHABILITETSSPØRSMÅLET I STIFTELSE

Stiftelseslovens ordlyd regulerer spørsmålet om når et styremedlem er inhabilt på en noe annen måte enn aksjeloven. Stiftelsesloven § 37 (2) første punktum utvider grunnlaget for inhabilitet.

Stiftelsesloven innbefatter altså en bredere gruppe personer som vil være inhabile som styremedlem enn aksjeloven, som krever, som nevnt ovenfor at styremedlemmet må ha en økonomisk eller annen fremtredende særinteresse i saken. Den siterte bestemmelse i stiftelsesloven gjelder for alle med "stilling eller tillitsverv" uten hensyn til om de er ledende ansatt eller ansatt i en underordnet stilling.

Tilsvarende utgangspunkt for styrets saksbehandling i aksjeselskap om at styret skal opptre for å ivareta selskapets interesser, gjelder også for styret i stiftelser, jf stiftelsesloven § 30 (2). Lovgiver forutsetter imidlertid at styremedlemmers stilling eller tillitsverv i en annen institusjon, organisasjon eller foretak med økonomisk eller annen fremtredende særinteresse i saken, kan true styremedlemmenes evne til å ivareta stiftelsens interesser og dermed stiftelsens selvstendighet (Bråthen 2016). Det skal således mindre til for å være inhabil i stiftelser enn i aksjeselskap.

Bestemmelsen fører til inhabilitet selv om vedkommende ikke personlig har særinteresser i saken og ikke selv kan få fordeler eller ulemper av avgjørelsen. Regelen gjelder uavhengig om har utbytte av vervet eller stillingen.

Stiftelsesloven § 37 Inhabilitet

Et styremedlem eller en daglig leder må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik særlig betydning for ham eller henne selv eller for hans eller hennes nærstående, at vedkommende må anses for å ha en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

Et styremedlem eller en daglig leder kan heller ikke delta i saksbehandlingen eller avgjørelsen når han eller hun har stilling eller tillitsverv i en privat eller offentlig institusjon, organisasjon eller et foretak som har økonomisk eller annen fremtredende særinteresse i saken, eller når han eller hun i slik egenskap tidligere har deltatt i behandlingen av saken. Første punktum er likevel ikke til hinder for at et styremedlem eller en daglig leder som har offentlig stilling eller verv, deltar i saksbehandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som i det vesentlige gjelder bruken av midler som stiftelsen har fått stilt til rådighet fra det offentlige.

6 BEHANDLINGEN AV INHABILITETSSPØRSMÅL

Aksjeloven har ingen regler om hvordan saksbehandlingen skal være når inhabilitetsspørsmål oppstår. Det er likevel klart at det er styret som collegium som må behandle og ta stilling til om en eller flere er inhabile, på samme måte som det behandler andre saker. Spørsmålet avgjøres ved alminnelig flertallsbeslutning i henhold til aksjeloven § 6-25. Det skal fremkomme av protokollen dersom et styremedlem var inhabilt i en konkret sak, jf. aksjeloven § 6-27. Inhabilitetsspørsmål kan ofte være kontroversielle og bli etterprøvd grundig i ettertid. Det kan derfor være hensiktsmessig at spørsmålet er grundig redegjort for i protokollen og de hovedargumentene som er blitt vektlagt i konklusjonen.

I spørsmålet om et styremedlem skal kjennes inhabil i styret, er det ikke naturlig at det aktuelle styremedlem selv deltar i behandlingen av dette spørsmålet. Vedkommende bør da "gå på gangen". Unntak kan tenkes der styret ellers ikke ville bli beslutningsdyktig. Ellers bør styremedlemmet selv passe på sin egen situasjon og meddele styret dersom vedkommende er, eller kan komme i en situasjon der inhabilitet kan være aktuelt. Styremedlemmet bør selv forstå når det "blinker gule lamper". I et slikt tilfelle bør vedkommende anse seg som inhabil i saksbehandlingsspørsmålet og så la styret tar stilling til om styremedlemmet er å betrakte som inhabil.

Dersom samtlige styremedlemmer er inhabile, må avgjørelsen treffes av generalforsamlingen, jf Rt 1999, side 330.

Et styremedlem som er inhabilt til å delta i behandlingen av en sak er da også utelukket fra å delta i forberedelsen av saken for styret. Det antas at dersom et inhabilt styremedlem kunne forberede en sak, vil det kunne legge føringer på en slik måte at selskapets interesser ikke blir ivaretatt på en lojal måte, jf Renner-Fredriksen, 2002.

7 VIRKNINGEN AV INHABILITET

Dersom et styremedlem deltar i behandlingen av en sak der vedkommende skulle ha fratrudd saksbehandlingen på grunn av inhabilitet, kan dette betraktes som en saksbehandlingsfeil. En beslutning blir imidlertid ikke uten videre ugyldig som følge av at et styremedlem har vært inhabil. Ugyldighet forutsetter i alminnelighet at det inhabile styremedlems deltakelse har hatt betydning for styreavgjørelsen. I tilfelle det inhabile styremedlemmets deltakelse har hatt betydning for avgjørelsen, vil en ugyldighetsfastsettelse innebære at en beslutning er å betrakte som en nullitet; beslutningen anses som ikke vedtatt. I spørsmålet om inhabiliteten har påvirket sakens utfall, har det betydning om det har vært full åpenhet om forholdene, sml. Høyesterettsavgjørelse gjengitt i Retstidende 1999 side 330.

Dersom selskapet har inngått en avtale basert på et styrevedtak som viser seg er ugyldig kan ugyldigheten ikke frata selskapet ansvar for avtalens forpliktelser dersom avtalemotparten ikke kjente eller hadde grunn til å kjenne til denne ugyldigheten (godtroende medkontrahent), jf Retstidende 1935 side 27.

Dersom styremedlem har et valgt varamedlem, kan vedkommende varamedlem stille opp og være med i behandlingen og beslutningen som det inhabile styremedlemmet ellers skulle deltatt i.

Det sier seg selv at et inhabilt styremedlem ikke skal medundertegne avtaler som inngås på selskapets vegne.

Et brudd på inhabilitetsreglene kan være omdømmetap for selskapet og tap av tillit for både styret og selskapet, både i forhold til aksjeeierne og omverdenen for øvrig.

Dersom det er så mange inhabile styremedlemmer i en konkret sak at styret, eventuelt med varamedlemmer, ikke er beslutningsdyktig er veien å gå ved å henvise den aktuelle saken til selskapets generalforsamling.

8 PERSONLIG KONSEKVENSER VED OVERTREDELSE AV INHABILITETSREGLENE

Dersom man deltar i behandlingen og/eller treffer beslutning i en sak der styremedlemmet er inhabilt kan dette etter omstendighetene ha alvorlige konsekvenser. Dersom vedkommende beslutning leder til et økonomisk tap for tredjeperson og det inhabile styremedlem har vært med i denne beslutning kan dette betraktes som forsettlig eller uaktsom opptreden som kan innebære at styremedlemmet blir holdt økonomisk ansvarlig etter aksjelovens erstatningsbestemmelse i § 17-1, eller etter alminnelige erstatningsregler. Dette forutsetter også at det foreligger en årsakssammenheng mellom styremedlemmets opptreden – ansvarsgrunnlag – og det tap som tredjeperson har lidt.

I særlig alvorlige tilfeller kan overtredelse av inhabilitetsreglene også foranledige straffeansvar jf aksjeloven § 19-1 første ledd. Inhabilitet kan også subsumeres som økonomisk utroskap, eller grov utroskap, jf straffeloven (2005) henholdsvis § 390 og § 391.

9 FORHOLDET TIL REGLER OM GOD EIERSTYRING

Spørsmålet er reist om et styremedlem bør fratre sin styrerolle ut fra betraktninger om såkalt god eierstyring. Hva som er god eierstyring vil kan være uklart og det vil kunne være forskjellige oppfatninger om dette emnet. Det foreligger imidlertid en anbefaling om eierstyring og selskapsledelse (NUES) for børsnoterte selskap, revidert senest 14. oktober 2021 (se www.nues.no). Det er alminnelig antatt at denne anbefalingen uttrykker god eierstyring også for andre virksomheter i den grad anbefalingen passer, uten at dette er rettslig bindende. Anbefalingen har imidlertid ingen særlige punkter om når et styremedlem må kjennes inhabil og derved ikke være med i behandlingen av en sak.

Det er uansett antatt at et styremedlem ikke kan kjenne seg inhabil uten at det foreligger en slik inhabilitetsgrunn som er angitt i aksjeloven § 6-27, jf NOU 1992:29, side 29. Styremedlemmene har jo i utgangspunktet et ansvar for forvaltningen av selskapet, jf særlig aksjeloven § 6-12 og § 6-13, jf. ovenfor i innledningen, og kan derfor ikke trekke seg, eller bli bedt om å trekke seg, fra dette ansvaret uten at det foreligger en kvalifisert inhabilitetsgrunn.

Kilder:

- Andenæs, M.H. Andenæs O., Berge, S. og Buskerud Christoffersen: *Aksjeselskaper og Allmennaksjeselskaper*, 2016
Bråthen, T., *Kommentarer til aksjeloven § 6-27*, Rettsdata, 2022
Bråthen, T.: *Inhabilitet for styremedlem med ledende stilling i annet selskap*, i Sui Generis, Festskrift til Stein Evju, 2016
Bråthen, T., *Styremedlemmers inhabilitet*, artikkel i Bråthen, T., *Styremedlem og aksjonær*, Fagbokforlaget, 2 utg. 2009
Haagensen, T.R. og Lie, M. H.; *Inhabilitet for daglig leder og styremedlem i aksjeselskap og allmennaksjeselskap*, Fagbokforlaget, 2004
Renner-Fredriksen, H.R.; *Styremedlemmers inhabilitet*, Tidsskrift for forretningsjus, nr 4, 2002
Aarbakke, M., Aarbakke, A., Knudsen, G., Ofstad, T., Skåre, J.; *Aksjeloven og allmennaksjeloven, Kommentartutgave*, 4. utgave, Universitetsforlaget, 2017